

Självständigt arbete i krigsvetenskap, (PYO 360)

<i>Författare</i> Kd Joakim Sunhed	<i>Program</i> YOP 06-09
<i>Handledare</i> Övlt Torbjörn Höök	
<p>DOKTRIN FÖR MARKOPERATIONER - DOKTRIN I GERILLAKRIGFÖRING?</p> <p>En liknelse på taktisk nivå mellan svenska taktiska grundprinciper för markarenan och grundprinciper för gerillakrigföring</p> <p>Nyckelord: taktikens grundprinciper, gerillakrigföring, Ernesto Che Guevara, Mao Tse-tung, doktrin, ledningsnivåer, markarenan.</p>	

Yrkesofficersprogrammet 2006-2009

1	INLEDNING	1
1.1	BAKGRUND	1
1.2	SYFTE.....	3
1.3	PROBLEMFÖRMULERING	4
1.4	FRÅGESTÄLLNING	5
1.5	DISPOSITION.....	5
1.6	AVGRÄNSNINGAR	5
1.7	CENTRALA BEGREPP.....	7
1.7.1	<i>Doktrin.....</i>	7
1.7.2	<i>Gerilla och gerillakrigföring.....</i>	7
1.7.3	<i>Konventionell krigföring.....</i>	8
1.7.4	<i>Markarenan.....</i>	9
1.7.5	<i>Taktiska grundprinciper.....</i>	9
1.7.6	<i>Ledningsnivåer.....</i>	10
1.8	TIDIGARE FORSKNING	11
1.9	METOD.....	12
1.9.1	<i>Metodredovisning.....</i>	12
1.9.2	<i>Klassificeringskategorierna.....</i>	13
1.9.3	<i>Metodkritik.....</i>	15
1.10	MATERIAL OCH KÄLLKRITIK	15
1.11	TEORIANKNYTNING.....	17
2	AVHANDLING	20
2.1	HISTORISK BAKGRUND MAO TSE-TUNG.....	20
2.2	GRUNDPRINCIPER ENLIGT MAO TSE-TUNG	20
2.2.1	<i>Sätt upp ett mål och håll fast vid det.....</i>	20
2.2.2	<i>Lokal överlägsenhet.....</i>	21
2.2.3	<i>Överraskning.....</i>	22
2.2.4	<i>Kraftsamling.....</i>	22
2.2.5	<i>Handlingsfrihet.....</i>	23
2.2.6	<i>Vilseledning.....</i>	23
2.2.7	<i>Stridsekonomi.....</i>	24
2.3	DISKUSSION OM MAO TSE-TUNG	25
2.4	HISTORISK BAKGRUND ERNESTO CHE GUEVARA.....	28
2.5	GRUNDPRINCIPER ENLIGT ERNESTO CHE GUEVARA	29
2.5.1	<i>Sätt upp ett mål och håll fast vid det.....</i>	29
2.5.2	<i>Lokal överlägsenhet.....</i>	30
2.5.3	<i>Överraskning.....</i>	31
2.5.4	<i>Kraftsamling.....</i>	32
2.5.5	<i>Handlingsfrihet.....</i>	32
2.5.6	<i>Vilseledning.....</i>	32
2.5.7	<i>Stridsekonomi.....</i>	32
2.6	DISKUSSION OM ERNESTO CHE GUEVARA	33
3	DISKUSSION OCH RESULTAT	37
3.1	DISKUSSION	37
3.2	METODDISKUSSION.....	39
3.3	RESULTAT	42
4	AVSLUTNING	44
4.1	FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING	44
4.2	SAMMANFATTNING	45
4.2.1	<i>Bakgrund.....</i>	45
4.2.2	<i>Metod.....</i>	46
4.2.3	<i>Avhandling.....</i>	46
4.2.4	<i>Resultat.....</i>	48
	REFERENSLISTA.....	50
	LITTERATUR.....	50
	SKRIFTLIGA KÄLLOR	51
	ELEKTRONISKA KÄLLOR.....	51

1 INLEDNING

1.1 Bakgrund

Idag är det för en stark stat i väst inte längre svårt att vinna konventionella krig mot en svagare stat. Exempelvis vann USA en överlägsen seger över Irak i början på 1990-talet och de upprepade bedriften 2003.¹ I dessa fall ställdes reguljära förband mot varandra. Dock har vi sett moderna exempel på hur en mindre stat eller ett mindre irreguljärt förband kan slå en starkare motståndare. I Vietnam fick både de franska (1946-1954) och de amerikanska (1965-1973) trupperna stå som förlorare, trots teknisk överlägsenhet.² USA har svårigheter i dagens lågintensiva konflikter i bland annat Afghanistan. Även Storbritannien, som vann en stor konventionell seger på Falklandsöarna, hade länge problem på hemmafronten med organisationen IRA. Mao Tse-tung tog över styret i Kina efter att ha kämpat mot feodalherrar, kejsardömet Japan och stadsmakten under 25 år, och Ernesto Che Guevara tog tillsammans med Fidel Castro makten på Kuba efter att ha genomfört en väpnad revolution.³

Sverige är i jämförelse med andra länder vare sig en stormakt eller en stor militär auktoritet, så frågan finns om vi skulle klara en eventuell invasion? Redan år 1969 skrev Per-Hjalmar Bauer i tidskriften *Försvar i nutid* om *Gerilla och svenskt försvar*. Han ansåg att ett förallmänligt svenskt gerillaförsvar inte var aktuellt, bland annat på grund av gerillametoder inte skulle försvåra eller förhindra en eventuell invasion och att det inte skulle var lojalt mot den neutralitetspolitik som var rådande (och militär alliansfrihet gäller än idag).⁴ Han menar att gerillan istället skulle fungera som ett komplement till dåvarande befintliga stridskrafter.⁵ 1976 skriver även Per Olof Hallqvist i samma tidskrift att gerillakriget kan vara till fördel för nationen Sverige som ett komplement, en del av taktiken.⁶ Det har alltså existerat en debatt om gerillakrigföring är något för de svenska stridskrafterna att anamma. Det borde vara aktuellt än idag med de diskussioner som berör Försvarsmaktens förmåga, eller brist på, att försvara landet.

Gerillan är nästan uteslutande sämre rustad och tränad jämfört med sin motståndare. På grund av situationen väljer, eller tvingas, gerillan använda sig av metoder som syftar till att nå slutmålet genom att slå mot indirekta men kritiska punkter. Det råder alltså ett icke jämbördigt förhållande mellan gerillan och dess motståndare, vilket också får gerillan att agera taktiskt defensivt, det vill säga att efter ett visst anfall dra sig tillbaka för att undvika förluster.⁷

Författarens intresse började med *Modern krigskonst*. Där identifierades att den typ av konflikt som fick mest uppmärksamhet var den lågintensiva, och den typ av kamp som man fortfarande hade svårt att vinna var mot gerillan. Med dagens framstående teknik

¹ Smedberg, Marco (2005), *Krigföring – från Austerlitz till Bagdad*, Försvarshögskolan, Historiska media och författaren, s 308-309.

² Ibid., s 260-271.

³ Peralta, Amanda (2005), *...med andra medel – från Clausewitz till Guevara: Krig, revolution och politik i en marxistisk idétradition*, Glänta produktion, s 135 & Hahlweg, Werner (1970), *Gerilla – krig utan fronter*, Stockholm: Militärlitteraturföreningen, s 179-180.

⁴ Baur, Per-Hjalmar (1969), *Gerilla och svenskt försvar. Försvar i nutid, nummer 1*, Stockholm: Centralförbundet folk och försvar, s 47-49. Om den militära alliansfriheten kan man läsa i Sveriges säkerhetspolitiska linje, Utrikesdepartementet, <http://www.regeringen.se/sb/d/1991/a/12436>, hämtat 2009-01-05 (Publicerad 25 mars 2008, uppdaterad 8 december 2008), kl 17:35

⁵ Ibid., s 50-51.

⁶ Hallqvist, Per Olof (1976), *Gerilla försvar – ett bra svenskt alternativ? Försvar i nutid, nummer 3*, Stockholm: Centralförbundet folk och försvar, s 28-29, 32.

⁷ Rekkedal, Nils Marius (2007), *Modern krigskonst – militärmakt i förändring*, Stockholm: Försvarshögskolan, Krigsvetenskapliga institutionen, s 343.

Yrkesofficersprogrammet 2006-2009

kan starka arméer ändå lida nederlag mot en svagare ickestatlig organisation eller förband.⁸ Efter att ha fascinerats och ha läst vidare om gerillan och kringliggande aspekter upptäcktes möjligheten att undersöka kopplingar mellan dessa gerillakrigets stora fältherrar och principer för hur Sverige ska föra en strid. Principerna för hur striden ska föras benämns i Sverige taktiska grundprinciper, och intresset för dess aktualitet, allmängiltighet och vilka principer som bör vara gällande började med *Krigsvetenskaplig grundkurs* vid Militärhögskolan Halmstad, och vidare genom verk som *Militärteorins grunder* och svenska militära doktriner.

1.2 Syfte

I konflikter där en gerillakrigförande styrka visat upp ett medvetet nyttjande av principer för krigföring har också gerillastyrkan utgått som segrare.⁹ Ernesto Che Guevara och Mao Tse-tung teoretiserade kring vald typ av krigföringssätt och båda gick också segrande ur olika typer av strider. Således torde det vara relevant att undersöka hur dessa principer i teorin överensstämmer med våra svenska taktiska grundprinciper.

I den svenska *Doktrin för markoperationer* går att utläsa att den svenska Försvarsmakten finns till för att genomföra väpnad strid, och detta gäller oberoende av om det är en internationell insats eller försvar av den egna staten. Vidare redogör doktrinen att den väpnade striden kan uppstå oavsett konfliktnivå och doktrinen är tillämpbar i både fred, kris och krig.¹⁰ Det torde innebära att de taktiska principer som senare lyfts fram är tillämpbara i samtliga situationer, oavsett konfliktnivå och motståndare.¹¹ I doktrinen kan man läsa att den måste behandlas med diskussion och prövningar innan den kan ses som allmängiltig i Försvarsmakten.¹²

Syftet med denna uppsats är således att undersöka om de principer för krigföring, som återfinns i doktrinen för markoperationer, stämmer överens med de principer som framgångsrika gerillakrigare förespråkar i sina litterära verk. Om det finns principer som stämmer överens är syftet att vidare undersöka om det finns vissa principer som är mer allmängiltiga inom gerillakrigföringens taktik. Efter att ha genomfört denna undersökning är sedan författarens avsikt att kunna bidra till den diskussion och prövning som *Doktrin för markoperationer* uppmanar till.¹³

1.3 Problemformulering

I och med den doktrinutveckling som sker inom Försvarsmakten, och upprättandet av vissa taktiska grundprinciper att följa, kan man fråga sig var dessa principer är hämtade från. Frågan finns också om vilka principer som ska gälla och om de är giltiga i alla typer av konflikter.¹⁴ Doktrinen ska förmedla beprövade erfarenheter och dessa taktiska grundprinciper bör ses som samlad kunskap, uttryckt av flera olika personer, ett sätt att föra erfarenheter vidare för påbyggnad och utveckling, så att varje soldat och officer

⁸ Ibid., s 326-327.

⁹ Andersson, Christian (2004), C-uppsats, bet: 19 100:2051, *Framgångsfaktorer bakom gerillakrigföring*, Stockholm: Försvarshögskolan, s 56.

¹⁰ *Doktrin för markoperationer* (2005), Stockholm: Försvarsmakten, s 7.

¹¹ Med tillämpbara menas inte att alla principer alltid kan användas, utan att ibland är en eller flera principer tillämpbara. Ibland kan en princip förstärka en annan princip och i värsta fall kan prioriterandet av en princip medföra att en annan blir obrukbar. Se *Doktrin för markoperationer* (2005), s 36, för vidare förklaring av principernas dynamik.

¹² Ibid., s 14.

¹³ Ibid., s 3.

¹⁴ Widén, Jerker & Ångström, Jan (2005), *Militärteorins grunder*, Stockholm: Försvarsmakten, s 120-121.

Yrkesofficersprogrammet 2006-2009

inte ska behöva börja om från början.¹⁵ Om Sverige ur sin synvinkel, som en förhållandevis liten nation, skall kunna klara av en eventuell invasion, varifrån kommer de beprövade erfarenheterna? Kommer de från en gerillakrigsteoretiker som också praktiskt fått agera som underlägsen styrka eller är det teoretiskt stoff, framfilosoferat från officerare i en försvarsmakt som inte officiellt har varit i krig på cirka 200 år? Kan vi finna likheter mellan de principer framgångsrika gerillakrigare såsom Mao Tse-tung använde sig av och de principer vi enligt doktrin ska använda oss av idag i Sverige? Och om vi inte har tagit åt oss av gerillans taktik och strategi när den visat sig så framgångsrik, varför?

1.4 Frågeställning

Finns det likheter mellan Ernesto Che Guevaras och Mao Tse-tungs principer för gerillakrigföring på taktisk nivå och svenska taktikens grundprinciper på markarenan? Om likheter finns, vilka är dessa?

1.5 Disposition

I det första kapitlet redogörs för bakgrund till valt ämne. Det vill säga en introduktion och motiv till de olika variabler som skall undersökas, till exempel varför det är viktigt att jämföra gerillakrigsteorier mot svenska taktiska grundprinciper. De centrala begreppen definieras och frågeställningen med metoden som syftar till att svara på frågan förklaras. Även litteraturen som använts i undersökningen redogörs.

Kapitel två återger en kort historisk bakgrund för Ernesto Che Guevara och Mao Tse-tung, vartefter en redogörelse för liknelser kopplat mot respektive taktisk grundprincip följer vederbörlig teoretiker. Efter redogörelsen om likheter följer en diskussion.

Det tredje kapitlet innehåller en diskussion som väver samman Che Guevaras och Mao Tse-tungs resonemang till en helhet. Detta resonemang leder fram till att delge resultatet för undersökningen och svaret på frågeställningen. Här diskuteras också val av metod och medel i undersökningen samt vilken inverkan vissa beslut har fått på slutresultatet.

I kapitel fyra återfinns förslag till fortsatt forskning samt en sammanfattning av uppsatsen.

1.6 Avgränsningar

Uppsatsen kommer endast att behandla gerillakrigsteoretikerna Ernesto Che Guevara och Mao Tse-tung och vad de skrev om principer för gerillakrigföring i teorin. Vad som väl skedde och hur de väl handlade, kopplat mot deras egna skrifter, är alltså irrelevant för detta arbete. Det skulle förvisso vara intressant att ta reda på om de teoretiska principerna efterlevdes i praktiken, men detta faller inte inom ramen för denna uppsats. De är båda utvalda på grund av att de har publicerat skrifter som behandlar ämnet. Mao Tse-tung räknas som en av de allra största gerillakrigsteoretikerna.¹⁶ Ernesto Che Guevaras bok *Gerillakrig* var även den speciellt inflytelserik och därför är även Che Guevara utvald som teoretisk referenspunkt i detta arbete.¹⁷ Författaren avser därmed också att inte återge exakt vad gerillan och gerillakrigföringen består av, då detta kan skilja sig markant mellan olika teoretiker, geografiskt område eller tid, utan fokus ligger

¹⁵ *Doktrin för markoperationer* (2005) s 7, samt Widén & Ångström (2005), s 119, 120, 137.

¹⁶ Rekkedal (2007), s 330.

¹⁷ Smedberg (2005), s 359.

Yrkesofficersprogrammet 2006-2009

endast på att förhålla sig till Mao Tse-tung och Che Guevaras litterära teorier och principer för gerillakrigföring.

Historiskt sett är markarenan operationsområdet och arenan för gerillakrig, så är det även idag. Där finns befolkningen och där finns de dagliga behoven, som gerillan därmed har möjlighet att påverka.¹⁸ Därför kommer endast teorier och resonemang knutna till markarenan att behandlas.

Endast principer kopplat mot krigföring kommer att avhandlas, varpå frågan om gerillans politiska målsättningar och den generellt dominerande principen för en gerilla: folkets stöd, utesluts.¹⁹ När det gäller taktiska grundprinciper för krigföring kommer endast de sju som används och definieras enligt svenska *Doktrin för markoperationer* att användas som klassificeringsobjekt. Vad gäller ledningsnivåer så kommer endast principer kopplade mot taktisk nivå att undersökas.

1.7 Centrala begrepp

1.7.1 Doktrin

Doktrinen ska förmedla ett allmängiltigt förhållningssätt och en gemensam terminologi. Den ska på ett grundläggande sätt beskriva hur våra svenska militära resurser, med förmåga till väpnad strid, skall användas vid nationella och internationella operationer, och hur detta stödjer svensk utrikes- och säkerhetspolitik.²⁰

1.7.2 Gerilla och gerillakrigföring

Innebörden av ordet syftar till en eller flera grupper med målet att överta stadsmakten. Gerillans motståndare kan också vara en orättvisa i samhället, något som är oriktigt och måste bekämpas. Gerillan räknas som ett irreguljärt förband, grundad på eget eller en del av folkets intresse.²¹ Det finns ett stort antal ord för dessa typer av trupper och strider; irreguljär krigföring, revolutionärt krig, partisaner, motståndsrörelse, upprorskrig, krig utan fronter, frikårer eller engelskans *small wars* är några exempel på vanligt förekommande termer. Ordet gerilla uppkom i samband med det spanska folkkriget mot de franska invasionsarméerna (1807-1814) och idag hävdar det sig jämte de övriga beteckningarna i västvärldens vokabulär.²² Det är ordet gerilla som kommer att användas i denna uppsats.

Gerillakrigföring syftar till metoden som utförs av den eller de grupper som anser sig leva under förtryck. Gerillan använder gerillakrigföring som metod.²³ Gerillakrigföring är således *metoden* för krigföring och kan därför även användas av reguljära förband. En gerilla använder sig generellt av gerillakrigföring, men behöver alltså inte göra det.²⁴ Genom historien har speciella förband tränats och organiserats för att genomföra gerillakrigföring, utan att själva ha uppfyllt kriterierna för att vara en gerilla med egna politiska mål.²⁵

Gerillan kan verka som en egen enhet, eller som ett komplement till de reguljära stridskrafterna. Gerillakrigföring är en återkommande komponent för irreguljär

¹⁸ Rekkedal (2007), s 276.

¹⁹ Ibid., s 331.

²⁰ *Doktrin för markoperationer* (2005), s 3.

²¹ Rekkedal (2007), s 210.

²² Hahlweg, Werner (1970), *Gerilla – krig utan fronter*, Stockholm: Militärlitteraturföreningen, s 22.

²³ Rekkedal (2007), s 210, även Andersson (2004), s 23, nämner gerillakrigföring som en metod.

²⁴ Författaren av denna uppsats är medveten om att det inte är helt oproblematiskt att definiera och särskilja gerillakrigföring från gerillan på det här sättet, och inga exakt likadana tolkningar förekommer. Författaren anser dock att det är fullt möjligt att göra så och kommer att förhålla sig på det sättet för att undersökningen skall bli så kvalitativ som möjligt.

²⁵ Hahlweg (1970), s 26-27.

Yrkesofficersprogrammet 2006-2009

krigföring. Några generella och typiska drag för gerillan är små självständiga och rörliga enheter, striden förs så att egna förluster undviks, beslutsfattandet är decentraliserat, bakhåll, överfall och sabotage (mot kommunikationslinjer) är återkommande stridshandlingar, striderna ska vara korta men kriget får gärna pågå under lång tid samt att folkets stöd är vitalt för gerillan.²⁶

1.7.3 Konventionell krigföring

För att ytterligare förstå gerillakrigföringen kan man sätta det i kontrast till vad som benämns reguljär krigföring, eller *konventionell krigföring*. Med konventionell menas den krigföring som i Europa varit dominerande och traditionsenlig över de senaste 400 åren, det vill säga försvar av eget och erövring av andra länders territorium. Den långt gångna traditionen gör således denna typ av inriktning av krigföring till konventionell.²⁷

1.7.4 Markarenan

Denna arena inkluderar alla landtytor, men även alla andra utrymmen som finns i anknytning till marken. Inga exakta gränser existerar mellan arenorna.²⁸

1.7.5 Taktiska grundprinciper

Principer för krigföring existerar idag bland de flesta länders stridskrafter, även om antalet principer och dess innebörd varierar mellan länder. De fältherrar som visat sig vara skickliga på att utnyttja dessa principer har historiskt sett varit på den vinnande sidan. Att följa principerna ger inte garanterad vinst och medvetna avsteg innebär inte per automatik förlust.²⁹

Författarens anspelning på svenska taktiska grundprinciper på markarenan som liknelsevariabel syftar då till de fastställda och definierade principer som finns i *Doktrin för markoperationer*.³⁰ Dessa är

- Sätt upp ett mål och håll fast vid det
- Lokal överlägsenhet
- Överraskning
- Kraftsamling
- Handlingsfrihet
- Vilsledning
- Stridekonomi

Det går inte att rangordna grundprinciperna, ibland motverkar de varandra och ibland bidrar den ena principen till att en annan uppfylls. Genom till exempel kraftsamling kan resurser samlas till ett område vilket leder till lokal överlägsenhet, medan en för länge utnyttjad handlingsfrihet kan leda till att tillfället att kraftsamla går förlorat.³¹

²⁶ Andersson (2004), s 34-35.

²⁷ Ibid., s 24 & Rekkedal (2007), s 127.

²⁸ *Doktrin för markoperationer* (2005), s 44.

²⁹ Smedberg (2005), s 385-387.

³⁰ *Doktrin för markoperationer* (2005), s 37-40.

³¹ Ibid., s 36.

Yrkesofficersprogrammet 2006-2009

1.7.6 Ledningsnivåer

Ledningsnivåer har ingenting att göra med organisationsstruktur, utan är tre till antalet utvecklade nivåer som formats genom de krav kriget har medfört genom århundraden. De olika nivåerna har olika behov men samspelar med varandra. Dessa tre nivåer är taktisk, operativ och strategisk.³²

Taktisk nivå: detta är den lägsta nivån av ledningsnivåer. Målen klarläggs utifrån den operativa nivån. Insatserna kan ge effekt på taktisk, operativ eller strategisk nivå.³³

”Taktisk nivå leder förband och samordnar vapensystem och funktioner... Taktisk verksamhet är förbands insatser”³⁴

Man använder sig av taktik för att besegra sin motståndares vilja, taktik är skickligheten i *hur* man segrar i en kamp.³⁵ Den taktiska nivån inkluderar enskilda slag och operationer av mindre omfattning.³⁶

Operativ nivå: här planeras och samordnas större gemensamma operationer. En operation är, oavsett ledningsnivå, en militär handling som tjänar till att uppnå ett bestämt mål inom ett område. Den operativa nivån är länken mellan den taktiska och militärstrategiska nivån, där taktiska genomföranden samordnas så att mål på den militärstrategiska nivån uppnås.³⁷

Militärstrategisk nivå: de av riksdagen och regeringen utformade politiska syftena ligger till grund för de militärstrategiska målen. Här utformas direktiv till operativa ledningsnivån.³⁸

1.8 Tidigare forskning

Christian Andersson har på Försvarshögskolans Chefsprogram skrivit en uppsats som ifrågasätter om det beror på krigföringens principer att gerillan kan vara framgångsrik. Han har i sitt arbete gjort fallstudier på kriget i Malaysia (1948-1957) och Algeriet (1954-1962).³⁹ Dessa gerillakrig har ingenting med denna undersökning att göra, men innan han ger sig in i fallstudien har han definierat och utkristalliserat vissa generella drag för gerillan. Vissa av hans slutsatser som berör gerillan i generell bemärkelse finns det kopplingar till i denna uppsats, och vissa av resonemangen ges försök till att utveckla något (som särskiljandet mellan gerilla och gerillakrigföring). Anderssons slutsats är att gerillakrigföringens framgång beror på samspelet mellan krigföringens principer och faktorer såsom folkets stöd, bundsförvanter och ideologier.⁴⁰

Professor Werner Hahlweg har skrivit boken *Gerilla – krig utan fronter*, vilket ligger till grund för introduktionen till vissa gerillakrigsteoretiker, historisk bakgrund, gerillans historia, definitioner och vissa slutsatser. Det refereras ständigt till Hahlweg i verk som behandlar gerillakrig, såväl Andersson, Peralta och Rekkedal hämtar grunderna och utgångspunkter i Hahlwegs forskning. Hans bok har varit en grund för utformandet av denna uppsats.

³² Ibid., s 42.

³³ Ibid., s 42-44.

³⁴ Ibid., s 43.

³⁵ Ibid., s 36, 42. Taktik förekommer även på den operativa nivån, men den behandlas inte vidare i denna uppsats.

³⁶ *Militärstrategisk doktrin* (2002), Stockholm: Försvarsmakten, s 70.

³⁷ Ibid., s 42-43.

³⁸ Ibid., s 43.

³⁹ Andersson (2004).

⁴⁰ Ibid., s 57-64.

1.9 Metod

1.9.1 Metodredovisning

För att besvara frågan kommer en textanalys, med argumentationsanalys, att utföras för att kunna genomföra en klassifikation av data. Slutligen vävs alltsammans ihop i en syntes.

Textanalys: genomförs för att få reda på hur någon tänkt, man studerar en eller flera texter och tolkar innehållet för att få fram en förklaring.⁴¹

Argumentationsanalys: man uttalar sig om textens innebördsaspekt. I ett deskriptivt syfte rekonstrueras argument, och i ett preskriptivt syfte ser man efter om argument uppfyller vissa normer, som skapas eller bestäms själv.⁴² I denna uppsats kommer normerna för klassificeringen att vara de taktiska grundprinciperna.

Klassificering: en tillämpbar metod att analysera materialet efter att data har samlats in. Ofta behöver man tänka på klassificeringen innan datainsamlingen, för att veta vad man ska leta efter. Klasserna måste sedan vara tillförlitliga, lämpliga för sammanhanget, uttömmande och med tydliga gränser, så att det inte finns några oklarheter vart data ska föras in.⁴³ I denna uppsats har definitionen av klasserna varit klar innan datainsamlingen.

I detalj vill det säga att inledningsvis kommer respektive gerillakrigsteoretiker och från respektive teoretikers utvalda verk studeras enskilt för att kunna utvinna data till klassificeringen. Även klassificeringen sker enskilt.

Klassindelningen bygger på de sju taktiska grundprinciperna för markarenan, enligt *Doktrin för markoperationer*, och är redan fördefinierade. Undersökningen syftar till att undersöka likheter mellan grundprinciper och därför väljs ingen restklass då avvikande principer inte syftar till att besvara frågeställningen.

Efter att textanalysen har lett till klassificering från respektive författare kommer en diskussion att genomföras för att sammanfatta och diskutera respektive undersökt gerillakrigsteoretiker enskilt. När så klassificeringen och diskussionen är klar för respektive enskild teoretiker knyts allt samman med en syntes som är ytterligare en diskussion vilket leder vidare till att delge resultatet för undersökningen.

1.9.2 Klassificeringskategorierna

För att kunna lyfta ut delar ur Che Guevaras och Mao Tse-tungs texter behövs vissa kriterier som ska uppfyllas, för att stycken skall kunna sorteras in i olika klasser. Här följer definitionen för respektive klass (taktiskt grundprincip).⁴⁴

Sätt upp ett mål och håll fast vid det: alltid fastställa vad som skall uppnås, målet är känt och det finns en förståelse på alla ledningsnivåer. Underställda chefers mål leder mot det gemensamma målet och underställda chefer har möjlighet att gripa tillfället och uppfylla högre chefs mål.

Lokal överlägsenhet: överlägsen effekt är åstadkommen inom ett visst område, detta uppnås genom att man kraftsamlar bekämpning, eller väljer terräng som missgynnar motståndarens eldkraft eller överraskar motståndaren så han inte hinner med motåtgärder. Förhållandet mellan kraftsamling, överraskning och handlingsfrihet tillsammans med stridsekonomi skall vägas vid planering av strid.

⁴¹ Rydén, Birgitta (2006), 2. Metoder, tekniker och forskningsetik. *Om konsten att tänka, granska och skriva på ett vetenskapligt sätt – en introduktion i metodlära*, redaktörer: Hallenberg, Ring, Rydén & Åselius, s 14.

⁴² Ibid., s 16.

⁴³ Ejvegård, Rolf (2007), *Vetenskaplig metod*, Lund, Studentlitteratur, s 35-36.

⁴⁴ Definitionerna är hämtade och bearbetade direkt ur *Doktrin för markoperationer* (2005), s 37-40.

Yrkesofficersprogrammet 2006-2009

Överraskning: genom överraskning kan vi uppnå lokal överlägsenhet, överraskning kan uppnås genom att vi håller ett högt stridstempo, vilseleder motståndaren, uppträder oväntat i tid, rum eller sätt. Motståndaren kan bli överraskad av våra åtgärder (även om det inte var vår intention) så att det går bättre för oss än väntat. En sådan situation skall utnyttjas och snabbt följas upp av reserver.

Kraftsamling: genom kraftsamling kan vi uppnå lokal överlägsenhet. Resurser (förband, eller olika typer av bekämpningssystem som koncentreras till område, tid, eller typ av mål) samlas för att åstadkomma effekt. Detta ska ske snabbt och ej bibehållas under längre tid än vad som krävs för att uppnå avsett syfte. Kraftsamling eftersträvas där ett avgörande söks (främst av resurser för bekämpning). Chefen tar risker i andra riktningar. Handlingsfrihet krävs med tillämpliga bekämpningsresurser genast eller att det skapas efter hand.

Handlingsfrihet: gynnsamma tillfällen till framgång kan nyttjas. Detta uppnås genom flexibilitet, beslut fattade i tid, att ge förberedande order, välja sätt att föra striden, avdela och efter hand skapa/återskapa reserver samt bevara ett gott stridsvärde. Handlingsfrihet används för att möta oförutsedda situationer.

Vilseledning: lura motståndarens ledning och sensorer. Resultatet av vilseledning måste kunna verifieras. Åtgärderna planeras och samordnas med vår underrättelseinhämtning och får ej påverka överordnat och sidoordnat förband negativt, samt skall underlätta för att nå operationens slutmål. Ett sätt är att förstärka det väntade. Skenmål syftar till att undgå upptäckt, öka vår möjlighet till överlevnad, behålla ett högt stridsvärde, få motståndaren att avslöja sig genom att verka, tära på motståndarens resurser och sänka dennes stridsvärde, få motståndaren att vidta felaktiga motåtgärder eller vidta dem för sent. Man måste beakta risken att själv bli vilseledd.

Stridekonomi: utkämpa endast de strider som bär mot målet. När få resurser är tillämpliga är det viktigt att finnas kvar som aktör under hela stridsförloppet. Avvägda resurser ska avdelas så att målet kan nås utan att orsaka onödiga förluster för egna förband. Kan uppgiften lösas med tekniska system ska sådana nyttjas. Lokal överlägsenhet kan hjälpa till att skapa ett styrkeöverläge så att striden kan avgöras snabbt med små egna förluster.

1.9.3 Metodkritik

I och med vald metod är förväntat resultat att finna likheter mellan gerillakrigföringens principer och de svenska taktiska grundprinciperna. Detta antagande om likheter baseras på författarens förståelse. Vilka principer som eventuellt skulle överensstämma är dock osäkert. Detta antagande om likheter kan leda till en viss tendensiositet, då metoden går ut på att tolka resonemang ur texter. Denna hermeneutiska slutledning medför att slutsatserna är subjektiva tolkningar. Det finns alltså en risk att en annan person som bestämmer sig för att genomföra undersökningen exakt enligt denna metod finner andra svar. Motåtgärden finns i att vara medveten om detta och försöka inta ett så objektivt och kritiskt förhållningssätt som möjligt.

Ytterligare en brist i detta metdöval och avgränsningar är att endast välja två undersökningsobjekt, Che Guevara och Mao Tse-tung. Fler gerillakrigsteoretiker skulle bredda undersökningen och medföra att vissa resonemang blir mer validativa. Även det faktum att inte alla böcker eller skrifter från Che Guevara och Mao Tse-tung har kunnat undersökas medför att den absoluta helheten saknas, där man kan inkludera alla verk.

1.10 Material och källkritik

Källorna bygger på undersökning av bibliotekens databaser, där Anna Lindh-biblioteket står för den största mängden av skrifter. All litteratur fanns att tillgå på Försvarshögskolan och Anna Lindh-biblioteket, vilket är ett vetenskapligt bibliotek för försvarspolitik. Biblioteket innehåller dessutom C-uppsatser från Försvarshögskolans Chefsprogram, som står för tidigare forskning till denna undersökning. Även källor som kopplar samman gerillakrig och Sverige är av visst intresse, då min undersökning syftar till att göra just det. På grund av språkkunskaper har endast verk skrivna eller översatta till svenska och engelska bearbetats i denna uppsats.

Bo Cavefors bokförlag har gett ut både *Gerillakrig: taktik och strategi* av Ernesto Che Guevara samt *Militärpolitiska skrifter band 1 & 2* (tillsammans med Foreign Languages Press, Peking) av Mao Tse-tung. Under den aktuella perioden ägnade sig bokförlaget åt att bland annat ge ut politisk radikal litteratur, vilket är anmärkningsvärt men knappast bör göra dessa svensköversatta verk till mindre trovärdiga källor.⁴⁵ Bristen ligger snarare i förmågan hos författaren av denna uppsats att läsa originalspråken, än att översättningen skulle vara överdriven åt något håll, då materialet skall användas att klassificeras mot svenska taktiska grundprinciper. Det hela bör dock uppmärksammas, eftersom undersökningen skulle kunna göras annorlunda och/eller bättre med originalskrifterna. Foreign Languages Press ligger även bakom utgivningen av Che Guevaras *Guerilla warfare: a method*. Foreign Languages Press har dock ägnat sig åt mycket mer än att ge ut politiska skrifter, och att de ger ut skrifter på många olika språk torde snarare vara en styrka än en svaghet. Det borde inte göra skillnad för denna uppsats, men liksom i fallet med Bo Cavefors förlag bör det nämnas.

Ernesto Che Guevara skrev endast en bok – *Gerillakrig: taktik och strategi*, och ingen fullständig upplaga av hans verk förekommer. Några artikelserier finns att tillgå, mestadels på spanska, och en dagbok om Bolivia finns att tillgå i bokform, något som författaren av denna uppsats dock inte lyckats att få tag på.⁴⁶ Detta gör Che Guevaras källor få till antalet. Endast en bok och en artikel, vilket medför att Che Guevaras tankar för just denna tidpunkt är de som kommer att få genomslag i denna undersökning. Dock är det kvalitativa källor där översättningar mellan svenska och engelska stämt överens, och boken anses vara inflytelserik.⁴⁷

Samuel B. Griffith, som översatt Mao Tse-tungs *on guerilla warfare*, uttrycker åsikten om att det kinesiska språket inte är helt anpassat för att uttrycka sig i tekniska termer och att han inte kan garantera hundra procentigt korrekt översatta stycken.⁴⁸ I denna uppsats förekommer få källhänvisningar till den boken, men vad som kan vara intressant är att i en jämförelse mellan engelsköversatta *on guerilla warfare* och svensköversatta *Militärpolitiska skrifter del 1* så stämmer översättningarna och innebörden väl överens. Då dessa källor till del behandlar samma texter, översatta till två olika språk av två olika personer, borde detta tyda på att båda verken är trovärdiga i översättningarna, trots Griffiths farhågor.

Doktrin för markoperationer är i sig ingen vetenskaplig skrift och hänvisar inte ifrån vilken källas dess slutsatser eller principer är tagna från. Dock är det en gällande doktrin för den svenska Försvarsmakten och ger därför en legitim liknelsevariabel. Den som har

⁴⁵ Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se/artikel/142134>, 2009-01-05 kl 11:51.

⁴⁶ Peralta (2005), s 173-174.

⁴⁷ Smedberg (2005), s 359.

⁴⁸ Mao Tse-tung (1961), *on guerilla warfare*, USA, New York, Fredrick A. Praeger & Inc. Publishers, s 38.

Yrkesofficersprogrammet 2006-2009

studerat grundläggande militärteori kan själv sedan dra slutsatser varifrån de olika styckena är inspirerade ifrån.⁴⁹

1.11 Teorianknytning

I denna uppsats förhåller sig författaren till den svenska synen, ur doktrinär synvinkel, till taktiska grundprinciper. Det vill säga att de taktiska grundprinciperna är sju till antalet samt vilka sju de är.⁵⁰ I svensk doktrin har man gjort en distinktion mellan taktiska grundprinciper och grundläggande förmågor, det vill säga att rörlighet som är en grundprincip enligt vissa här benämns som en grundläggande förmåga.⁵¹ Dock fortsätter de i den svenska doktrinen att samspela med varandra, till exempel kan en (taktisk grundprincip) överraskning av motståndaren innebära (grundläggande förmåga) skydd för egna trupper, eftersom motståndaren kanske inte hinner med att verka mot oss.⁵² Även definitioner om vad en doktrin är, vad den ska innehålla och hur den ska verka är taget från förorden ur *Doktrin för markoperationer*. Likaså ligger doktrins teori till grund för definition av markarenan och ledningsnivåerna.

⁴⁹ Precis som *Doktrin för markoperationer* (2005), s 9, själv antyder, att doktrinen endast får fullt genomslag hos läsaren om denne är förtrogen med grundläggande militärteori.

⁵⁰ *Ibid.*, s 37-40.

⁵¹ Den brittiske militärteoretikern John F.C. Fuller använder sig av rörlighet som en av krigföringens principer. För en jämförelse mellan krigföringens principer enligt några utvalda teoretiker se Widén & Ångström (2005), s 124: Tabell 1. För en utförligare beskrivning av grundläggande förmågor (även kallat basfunktioner), se *Militärstrategisk doktrin* (2002), s 128-130.

⁵² *Doktrin för markoperationer* (2005), s 72.

2 AVHANDLING

2.1 Historisk bakgrund Mao Tse-tung

Mao Tse-tung levde mellan 1893 och 1976 i Kina. Mellan åren 1927 till 1949 var han strateg och krigsledare för den kinesiska revolutionen. Revolutionskriget består delvis av inbördeskriget mot feodaltherrarna och Kuomintang, nationalisternas parti som utgjorde statsmakten från 1928. De många fattiga bönderna spelade en central roll för Maos revolution, då han såg deras stöd som en vital del för att kunna vinna kriget i längden. Detta krig utkämpades i omgångar mellan 1924 och 1949, och vid sidan av detta utkämpades även det nationella befrielsekriget mot Japan (1937-1945). Under delar av befrielsekriget samarbetade Maos kommunistiska parti med Kuomintang, för att senare återigen stå som motståndare till varandra. Maos militära skrifter från denna period utgörs av personliga vittnesmål mitt i kriget. Under 50- och 60-talet, när Mao agerade ledare för Kina, stod han för brutna kontakter med Sovjet och kulturrevolutionen, som i modern tid delvis avlett uppmärksamheten från hans tidigare bedrifter.⁵³

2.2 Grundprinciper enligt Mao Tse-tung

2.2.1 Sätt upp ett mål och håll fast vid det

Vid ett tillfälle pekar Mao på vikten av ett mål känt för alla, men han talar inte i termer om att det alltid ska finnas, utan förklarar istället orsakerna bakom ett nederlag. Där framgår att förståelsen för syftet med operationen var alltför liten hos officerare och manskapet.⁵⁴ Dock ges inga mer ingående förklaringar eller detaljer som rör det *Doktrin för markoperationer* talar om, det vill säga att syftet med att alla ska känna till målet är att det underlättar initiativtagande och samordning, samt att det ger underställda möjligheten att ta chansen att uppfylla högre chefs mål när tillfället dyker upp.

2.2.2 Lokal överlägsenhet

När Mao nämner sina operationsprinciper skriver han om att i varje slag se till att ha minst två gånger så stark styrka och ibland upp till sex gånger så stark styrka som motståndaren.⁵⁵ I denna mening uttrycks hur man kraftsamlar bekämpning för att åstadkomma detta. Mao menar vidare att metoden för att koncentrera en överlägsen styrka inte endast gäller för fälttåg, utan också för enskilda slag.⁵⁶ Mao uttrycker genom följande citat också vikten av just den *lokala* överlägsenheten och att den är viktigare än den *totala*.

*”På detta sätt blir vi, ehuru vi är underlägsna som helhet (i numerärt hänseende), absolut överlägsna i varje del och i varje särskilt fälttåg, och detta tillförsäkrar oss segern i fälttåget”*⁵⁷

För att uppnå lokal överlägsenhet kan man välja att anfälla ett fientligt förband som har mindre understöd, eller som rör sig i områden där terrängen är för egen fördel och till motståndarens nackdel.⁵⁸

⁵³ Peralta (2005), s 135-142.

⁵⁴ Mao Tse-tung (1965a), *Militärpolitiska skrifter del 1*, Foreign Languages Press, Peking/Bo Cavefors Bokförlag, s 38.

⁵⁵ Mao Tse-tung (1967), *Politiska skrifter*, Stockholm, Rabén & Sjögren, s 181-182.

⁵⁶ Mao Tse-tung (1963), *Valda verk av Mao Tse-tung band IV*, Stockholm, Tr.-a.-b. Västermalm, s 109.

⁵⁷ Mao Tse-tung (1967), s 182.

Yrkesofficersprogrammet 2006-2009

Vidare menar Mao att denna lokala överlägsenhet gör det möjligt att ta upp strid även då man totalt sett har en underlägsen styrka, det handlar bara om att anfälla en liten del av motståndarstyrkan.⁵⁹ På det sättet är man i alla fall lokalt överlägsen.

*”... det (är) möjligt för oss att komma ur vår ställning av relativ strategisk underlägsenhet och passivitet, och metoden är att skapa lokal överlägsenhet ...”*⁶⁰

2.2.3 Överraskning

För att frånga principer om kraftsamling och att slå ett förband i taget kan man genom överraskning slå flera förband på en gång enligt Mao.⁶¹ Dock nämns aldrig några metoder för att uppnå överraskning, eller hur detta ska nyttjas, vilket ger en vag bild av hur denna överraskning ska ske eller hur den ska åstadkommas. Samma fenomen återkommer i ytterligare en skrift då Mao redogör för att en underlägsen men beredd styrka kan besegra en överlägsen styrka med överrumplingsangrepp.⁶² Överrumplingsangrepp kan tolkas till att uppträda oväntat i tid, rum eller sätt, men inget av dessa ord eller situationer nämns. Överraskning kan enligt doktrinen också uppnås genom att motståndaren vilseleds, något som Mao också kopplar och han menar att

*”Dessa två ting – att skapa missuppfattningar
bland fienden och rikta överrumplingsangrepp
mot honom – betyder att överflytta krigets osäkerhet till fienden ...”*⁶³

2.2.4 Kraftsamling

Mao menar att kraftsamling kan leda till lokal överlägsenhet. Han använder dock ordet koncentration istället för kraftsamling. Han menar att när motståndaren rycker fram mot dig måste man kraftsamla (koncentrera) mot en fientlig enhet. På det sättet uppnår man också lokal överlägsenhet.⁶⁴ Han förklarar att istället för att dela upp sig överallt, utan tillräcklig kraft någonstans skall man koncentrera en absolut överlägsen styrka, en styrka som är åtminstone numerärt tre gånger så stor som motståndarens och koncentrera allt artilleri mot en (inte två) av fiendens svaga punkter.⁶⁵ Här kan man se likheten till att samla resurser för att uppnå önskad effekt, i detta fall genom att till exempel samla bekämpningssystem till ett område eller typ av mål.

Att kraftsamla överlägsna styrkor nämns också som en av de huvudkrav som behövs för ett snabbt avgörande.⁶⁶ Överensstämmande med den svenska doktrinen som påvisar att kraftsamling ska ske snabbt och ej under lång tid, samt att det eftersträvas där avgörandet söks.⁶⁷

⁵⁸ Mao Tse-tung (1963), s 109.

⁵⁹ Mao Tse-tung (1965a), s 216-217.

⁶⁰ Mao Tse-tung (1965b), *Militärpolitiska skrifter del II*, Foreign Languages Press, Peking/Bo Cavefors Bokförlag, s 98.

⁶¹ Mao Tse-tung (1963), s 111.

⁶² Mao Tse-tung (1965b), s 102.

⁶³ *Ibid.*, s 102.

⁶⁴ Mao Tse-tung (1963), s 109.

⁶⁵ *Ibid.*, s 110.

⁶⁶ Mao Tse-tung (1965a), s 228-229.

⁶⁷ *Doktrin för markoperationer* (2005), s 38.

Yrkesofficersprogrammet 2006-2009

2.2.5 Handlingsfrihet

Inget i Maos resonemang liknar definitionen av handlingsfrihet som en taktisk grundprincip.

2.2.6 Vilseledning

För att uppnå vilseledning gäller det att lura motståndarens ledning och sensorer. Det är en planerad och aktiv åtgärd från egen sida, och allt detta kan leda till att motståndarsidan fattar felaktiga beslut genom ofullständiga eller felaktiga underrättelser. Om detta talar Mao när han på eget initiativ, för att undvika ett nederlag utrymde många städer och började använda mer rörlig krigföring. Motståndarna tolkade detta som ett gott tecken för seger, och de blev uppspelta och upptagna av denna tanke. När detta sedan visade sig vara osant spred sig istället negativa vibrationer bland motståndartrupperna.⁶⁸

”Att se varje träd och varenda buske på Pakungberget som fientliga soldater är ett exempel på missuppfattning och att finta i öster men angripa från väster är ett sätt att skapa missuppfattningar bland fienderna”⁶⁹

Kopplat till detta citat finns förklaringar om att när stödet från folket är tillräckligt stort så kommer det vara möjligt att hindra informationsläckor och föra ut fienden i ”ett träsck” av osäkerheter och felaktiga omdömen och att det är viktigt att medvetet skapa missuppfattningar hos motståndaren.⁷⁰ Detta kan härledas till doktrinen uttryck att vilseledningen ska vara planerad, motståndaren ska fatta felaktiga beslut och motståndaren ska ha ofullständiga eller inaktuella underrättelser om vår verksamhet. Vilseledning kan vara att vi lurar motståndarens sensorer (jämför med ögonen som uppfattar buskarna på Pakungberget som fientliga soldater).

2.2.7 Stridsekonomi

I Maos operationsprinciper återfinns också principen om att inte utkämpa några slag oförberedd, inte utkämpa något slag man inte är säker på att vinna.⁷¹ Hans tankar är mycket lika och inom ramen för den svenska definitionen att de slag som inte bär mot målet inte ska utkämpas. Mao skriver i ett kapitel om strategisk reträtt och menar att det är ett planerat drag som en underlägsen styrka verkställer när den träffar på en överlägsen styrka som står redo att krossa den mindre styrkan. Han menar att militära äventyrare allt för ofta dumdristigt kastar sig in i strid med motståndaren ändå och beskriver vidare sina tankar med en historia om två boxare, där den kloke boxaren viker undan till att börja med, medan den dumme boxaren slösar alla sina krafter i början. Tillslut vinner den boxaren som till en början vek undan.⁷²

2.3 **Diskussion om Mao Tse-tung**

Mao nämner att målet måste vara klart, tydligt och känt av alla inom en specifik zon, men det han talar om är det politiska målet.⁷³ Detta skulle kunna liknas vid att sätta upp ett mål och hålla fast vid det, men eftersom det uttrycks specifikt att det är ett politiskt mål är det svårjämförbart med en svensk definition. Här återkommer problematiken

⁶⁸ Mao Tse-tung (1963), s 173.

⁶⁹ Mao Tse-tung (1965b), s 101-102.

⁷⁰ Ibid., s 101-102.

⁷¹ Mao Tse-tung (1967), s 182.

⁷² Mao Tse-tung (1965a), s 172.

⁷³ Mao Tse-tung (1961), s 89.

Yrkesofficersprogrammet 2006-2009

med att skilja, eller inte skilja på gerillan som politisk och militär organisation. Mao nämner endast avsaknad av uppsatta mål som förödande, men vänder det aldrig till en positiv sats med att uppsatta mål ska vara en princip att följa. Widén & Ångström redovisar för att *mål* är en av Maos principer,⁷⁴ och må så vara fallet, men det liknar inte den beskrivning som återfinns i *Doktrin för markoperationer*.⁷⁵

I samband med att kraftsamla styrkorna mot en enhet nämner aldrig Mao risktagandet i andra riktningar, som den svenska doktrinen gör. Då teoribildningen utgår från de svenska definitionerna ses detta som det självklara och även om Mao aldrig nämner det är det just vad som sker även i hans form av kraftsamling. Att koncentrera styrkorna mot ett förband för att uppnå lokal överlägsenhet medför ett risktagande i en annan riktning. Det som kan härledas till det medvetna risktagandet i andra riktningar är att Mao inte motsätter sig operationer i två eller flera riktningar, men att det vid varje tillfälle endast bör finnas en huvudriktning.⁷⁶

Så som Mao och *Doktrin för markoperationer* förhåller sig till lokal överlägsenhet är det mycket liknande resonemang, och snarlikt med den svenska doktrinen förklarar Mao med sina ord förhållandet mellan lokal överlägsenhet, kraftsamling och stridsekonomi. En stor likhet från de båda verken där man är överens om hur förhållandet mellan dessa principer kan förhålla sig. Maos modell kan förklaras med att stridsekonomi och kraftsamling leder till lokal överlägsenhet, vilket resulterar i vinst.⁷⁷ Den svenska doktrinen förklarar förhållandet som att kraftsamling, överraskning och handlingsfrihet tillsammans med stridsekonomi skall övervägas vid planering och genomförande av strid, och att detta leder till att uppnå lokal överlägsenhet.⁷⁸ Några fler variabler i den svenska definitionen, men i båda förklaringarna av förhållandet mellan principerna ingår att stridsekonomi och kraftsamling kan leda till lokal överlägsenhet. Maos resonemang om att nyttja terräng, som är till egen fördel och till motståndarens nackdel, är även likt den svenska doktrinära definitionen som går ut på att lokal överlägsenhet kan uppnås genom att välja terräng som medför att motståndaren har svårt att verka med sin eldkraft.

Styckena om att koncentrera en överlägsen styrka och att inte utkämpa någon strid om man inte är säker på att vinna, det som här har kopplats mot lokal överlägsenhet, kraftsamling och stridsekonomi, repeteras ofta och gärna i Maos skrifter. De förekommer i samma former och med samma meningar i flera olika böcker och skrifter. Detta kan ses som ett argument att dessa principer skulle vara viktigare än andra, men kan också ses som ett sätt att vara konsekvent och försöka få stor spridning på de principer han valt att tillämpa.

När Mao nämner överraskning och vilseledning är han inne på liknande resonemang som återfinns i *Doktrin för markoperationer*, men det är inte lika fullständigt eller helt överensstämmande. Om Mao skulle ha varit inspirationskällan för doktrinen definition kan man se att detta skulle vara möjligt, men att kompletteringar skulle ha behövts för att konkretisera och bygga på begreppet med ytterligare ingångsvärden. Vilseledning är något mer utvecklat än överraskning i Maos skrifter, det som saknas för att hans resonemang ska likna det som förs i *Doktrin för markoperationer* är kopplingarna till att vilseledning skall genomföras tillsammans med den egna underrättelsetjänsten, att resultatet måste verifieras, att egna förband inte får påverkas, att man måste beakta att själv bli vilseledd samt att en metod är att förstärka det väntade.

⁷⁴ Widén & Ångström (2005), s 124: Tabell 1.

⁷⁵ *Doktrin för markoperationer* (2005), s 37.

⁷⁶ Mao Tse-tung (1965a), s 212.

⁷⁷ Mao Tse-tung (1963), s 109.

⁷⁸ *Doktrin för markoperationer* (2005), s 37.

Yrkesofficersprogrammet 2006-2009

Att koncentrera styrkorna för att utplåna förband, ett efter ett, var under en tid huvudmetoden för Maos styrkor, och detta var vad som skulle leda till slutgiltig seger.⁷⁹ Översatt till den svenska doktrinära synen och vad som redogjorts tidigare under detta kapitel ingår både lokal överlägsenhet och kraftsamling i denna metod. Det kan tolkas som att dessa principer enligt Mao står över de andra. Samtidigt är inte principen om att koncentrera styrkorna allmängiltig hela tiden. Mao nämner skillnaden mellan den Röda armén där koncentration är den giltiga principen, och de Röda gardena där spridning är det som gäller. För Mao var det de Röda gardena som bedriver fullständig gerillaverksamhet.⁸⁰ Mao ger aldrig någon direkt definition av gerillaverksamhet, eller vad som mer i stora drag skulle vara särskiljande mellan Röda armén och de Röda gardena. Dock kan man se att han i och med denna förklaring ser hur koncentrerade större arméer och mindre utspridda förband kompletterar varandra och att de båda är beroende av varandra. Han menar vidare att gerillakrigföringen delvis har som roll att utveckla sig till reguljär krigföring.⁸¹ För Mao finns det tre typer av krig; rörligt krig, ställningskrig och gerillakrig. De två förstnämnda används av reguljära arméer som har en överlägsenhet i styrkor under fälttåg och slag, samt bedriver ett offensivt krig med manövrerbar flexibilitet.⁸² Det hela blir om möjligt än mer komplicerat när han förklarar att under inbördeskrigets första period var gerillakrigföringen i fokus under den andra perioden var den reguljära krigföringen i främsta rummet. Här redogör han dock för att en av skillnaderna är just styrkekoncentration. Senare under försvarskriget mot Japan var det samma sak, under första perioden var gerillakriget i främsta rummet och under den andra perioden var det reguljär krigföring. Här framgår också att gerillakrigföringen utförts av reguljära förband, vilket återigen suddar ut gränserna.⁸³ Dock beskriver Mao även att styrkorna ska spridas ut (kraftsplittra) för gerillakrig och dras samman vid reguljär krigföring (rörligt krig).⁸⁴ Slutsatsen av detta är att kraftsamling kan ses som om av Maos principer för krigföring, men inte som en av hans principer för gerillakrigföring.

En av de principer som stämmer helt, eller näst intill helt överens är principen om stridsekonomi. Det som bör tilläggas är att när Mao talar om strategisk reträtt så ska det inte kopplas till militärstrategisk ledningsnivå såsom det är definierat i denna uppsats. Det är inte kopplat alls till de ledningsnivåer som beskrivits tidigare, utan skall endast ses som en taktisk åtgärd.

2.4 Historisk bakgrund Ernesto Che Guevara

Ernesto Che Guevara var en argentinsk läkare som hade farit över hela Sydamerika där han bevittnat den utbredda fattigdomen och orättvisor, innan han i Mexico 1956 kom i kontakt med 26juni-rörelsen och dess ledare Fidel Castro, som förberedde en landstigning på Kuba. Starten på det revolutionära kriget på Kuba grundade sig i att starta ett inbördeskrig mot en inhemsk diktator, till skillnad från till exempel Mao som delvis har den japanska invasionen att tacka för att folket slöt upp under kommunistpartiets ledning. Målet för Castro var att stötta den sittande diktatorn med hans regering. Landstigningen blev ett bakslag och gerillan bekämpades av regeringstrupperna. Mellan 1956-1959 var Che Guevara en av de mest betydelsefulla

⁷⁹ Mao Tse-tung (1963), s 111.

⁸⁰ Mao Tse-tung (1965a), s 49.

⁸¹ Mao Tse-tung (1965b), s 113-114.

⁸² Ibid., s 110-111. Enligt Mao innefattar rörligt krig också rörligt försvar samt ställningsangrepp och ställningsförsvar (vilka spelar en kompletterande roll). Jämför ordet *manövrerbar flexibilitet* med *fluiditet*.

⁸³ Ibid., s 161-162.

⁸⁴ Ibid., s 216.

Yrkesofficersprogrammet 2006-2009

ledarna på Kuba, då han hade som uppgift att från bergen i öst sprida den militära kampen till landets maktcentrum i väst och redan 1957 var gerillan på frammarsch genom Kubas landsbygder. I slutet av efterföljande år gick man till offensiv mot regeringstrupperna och tidigt 1959 hade gerillan intagit huvudstaden Havanna. År 1960 skrev Che Guevara sin enda bok *Gerillakrig*.⁸⁵ Efter maktövertagandet på Kuba fortsatte han inneha inflytelserika befälsposter inom armén, men Che Guevara hann även med att vara industriminister och senare ordförande för centralbanken. År 1966 lämnade han Kuba för att påbörja en ny revolution i Bolivia, där han två år senare sköts till döds.⁸⁶

2.5 Grundprinciper enligt Ernesto Che Guevara

2.5.1 Sätt upp ett mål och håll fast vid det

Che Guevara menar att vissa taktiska mål är oföränderliga över hela kriget.⁸⁷ Han menar att man inte bara ska förklara målsättningarna och revolutionens motiv i de områden man redan opererar, utan också intensivt arbeta med folket på bred front.⁸⁸ Gerillasoldatens mod är beroende av betydelsen för det uppsatta målet, likaså de uppoffringar soldaten går igenom, skriver Che Guevara.⁸⁹ Detta pekar mot att målet ska vara känt av alla, samt att de uppsatta målen ska verka som katalysator för att ta initiativ och uppfylla högre chefs mål.

2.5.2 Lokal överlägsenhet

Denna princip är en väsentlig del för Che Guevaras krigföring, då han ständigt utgår ifrån att motståndaren generellt sett är överlägsen. Che Guevaras definition är näst intill exakt vad som står att läsa i *Doktrin för markoperationer*. Che Guevara menar att för att uppnå lokal överlägsenhet kan man samla mer trupper än motståndaren till det specifika området, eller dra nytta av terrängen.⁹⁰ Han menar även att trots fiendens allmänna överlägsenhet så måste vi finna ett sätt att erhålla relativ överlägsenhet i ett utvalt område, för att på den platsen ha en styrka som är överlägsen motståndaren. Här kopplas också denna princip samman med stridsekonomi, där Che Guevara skriver att den taktiska segern är säkrad om lokal överlägsenhet är uppnådd, men om så inte är fallet och den lokala överlägsenheten inte är ett faktum är det bäst att inte agera. Om man själv inte kan välja *när* och *hur* ska man inte ge sig in i en strid som inte garanterar seger.⁹¹

⁸⁵ Förutom denna bok existerar dock en rad artiklar och essäer.

⁸⁶ Stycket är en bearbetning av den historik som presenteras av Peralta (2005), s 163-198 och Hahlweg (1970), s 179-180. Guevaras bok *Gerillakrig* är översättningen och namnet på den svenska utgåvan av *La guerra de guerillas*.

⁸⁷ Guevara, Ernesto Che (1968), *Guerillakrig*, Stockholm: Bo Cavefors Bokförlag, s 24.

⁸⁸ *Ibid.*, s 21.

⁸⁹ *Ibid.*, s 157.

⁹⁰ Guevara, Che (1964), *Guerilla warfare: a method*, Kina, Peking: Foreign Languages Press, s 19. Översättningarna från spanska till engelska och svenska stämmer mycket väl överens, utan att vara baserade på varandra.

⁹¹ Guevara (1968), s 158.

Yrkesofficersprogrammet 2006-2009

2.5.3 Överraskning

Att överraska genom att utnyttja bakhåll och mörker är gångbart enligt Che Guevara. Även att gerillan är utspridd över stora landtytor som motståndaren inte kan övervaka helt medför att man alltid kan – och ska – nyttja överraskningsmomentet.⁹² Detta kan ses som Che Guevaras sätt att förklara överraskning i rummet, att dra nytta av terräng och ljusförhållanden. Vidare tillskriver Che Guevara överraskningen som nödvändig att alltid utnyttja så länge man är numerärt underlägsen.⁹³

*”Öga mot öga med den klassiska krigföringens stelnade metoder
improviserar guerillon [sic!] vid varje tillfälle ... och överraskar ständigt
motståndaren”⁹⁴*

Che Guevara skriver att vid anfall mot en fientlig stödjepunkt skall attacken ske nattetid och överraskande. På detta sätt är det möjligt att göra slut på en fientlig position om man kan nyttja fördelarna med överraskningsmomentet på bästa sätt.⁹⁵ Detta kan härledas till att enligt svensk doktrin uppträda oväntat i tid (natt) och rum (mörkret medför en dold position), samtidigt som man tar till vara på en situation som går bra, eller bättre, för oss än väntat.⁹⁶ Även vid anfall mot till exempel fordonskonvojer är överraskningseffekten det väsentliga, det är till och med så att det enligt Che Guevara är det grundläggande draget i hela gerillataktiken.⁹⁷

2.5.4 Kraftsamling

Inget i Che Guevaras resonemang liknar definitionen av kraftsamling som en taktisk grundprincip.

2.5.5 Handlingsfrihet

Reserver krävs för att möta en oförutsedd situation, dock kan gerillan sällan tillräkna sig att kunna disponera reserver.⁹⁸ Man måste kunna välja sätt att föra striden, *hur* och *när* det ska ske är beslut som inte motståndaren får äga.⁹⁹ Detta är det enda överensstämmande i Che Guevaras tankegångar rörande handlingsfrihet, som stämmer överens med de svenska doktrinära tankarna.

2.5.6 Vilseledning

Inget i Che Guevaras resonemang liknar definitionen av vilseledning som en taktisk grundprincip.

⁹² Ibid., s 17-18.

⁹³ Ibid., s 25.

⁹⁴ Ibid., s 26. Guerillon är soldaten i gerillan.

⁹⁵ Ibid., s 69.

⁹⁶ *Doktrin för markoperationer* (2005), s 38.

⁹⁷ Guevara (1968), s 70.

⁹⁸ Ibid., s 76.

⁹⁹ Guevara (1964), s 19.

Yrkesofficersprogrammet 2006-2009

2.5.7 Stridsekonomi

Om en strid inte kommer att leda till vinst skall den inte utkämpas och att undvika strid är också ett sätt att aktivt välja sina strider, menar Che Guevara.¹⁰⁰ Mycket snarlikt den svenska definitionen att det ibland kan vara klokt att undvika strid, om detta inte syftar till att uppnå det fastlagda målet.¹⁰¹ Här måste också *handlingsfriheten* bevaras, att ha möjlighet att välja *hur* och *när* en strid skall föras.¹⁰² Che Guevara påvisar ytterligare betydelsen av denna sats genom att med andra ord skriva om att man aldrig bör ge sig in i strid om man inte är säker på utgången.¹⁰³

*”Man får inte gå in i en strid som ej ger
seger så länge man inte själv får välja ”hur” och ”när”¹⁰⁴*

Även tankarna om att finnas med som en aktör under hela stridsförloppet, där intakta förband utgör ett hot mot motståndaren, finns hos Che Guevara. Han menar att det inte är nödvändigt att bjuda på kraftigt motstånd, men att hela tiden finnas i närheten med egna styrkor som är beredda att ta upp strid gör att motståndaren måste tillkalla extra resurser och lägga ner mycket kraft på dessa intakta förband.¹⁰⁵

2.6 Diskussion om Ernesto Che Guevara

Che Guevara och den svenska doktrinen möts halvvägs i definitionen av att sätta upp ett mål och hålla fast vid det. De motsäger inte varandra men Che Guevaras skriftliga tankar är inte lika utvecklade och utfyllda såsom principen beskrivs i *Doktrin för markoperationer*. Che Guevara är på väg mot vad doktrinen redogör för, men han är bara halvvägs.

När Che Guevara talar om lokal överlägsenhet gör han det mycket snarlikt den svenska doktrinen, han kopplar även detta till stridsekonomi. Det som saknas för en fulländad liknelse är kopplingar till fler grundprinciper såsom överraskning och kraftsamling (som Che Guevara inte nämner alls).

Även om Che Guevara inte kopplar lokal överlägsenhet direkt till överraskning så sätter han stor vikt vid just överraskningen. Han nämner till och med den principen som det grundläggande draget i hela gerillataktiken.¹⁰⁶ Che Guevaras definition av överraskning är mycket likt vad som står att läsa i *Doktrin för markoperationer*. Det som saknas är kopplingar till stridstempo och principerna vilseledning (som inte nämns överhuvudtaget) och lokal överlägsenhet.

Che Guevara påvisar ett av problemen med gerillans relativt små resurser, att det är svårt att tillgodogöra sig reserver. Han nämner reserver i korta drag och att dessa skall kunna användas för att möta oförutsedda situationer, och detta är det enda som kan kopplas till principen om handlingsfrihet. Resonemanget kan tolkas som att reserver och därmed handlingsfrihet är någonting eftersträvt, men inte möjligt att genomföra (för Che Guevara, som situationen var då).

Liksom fallet med lokal överlägsenhet är definitionerna mellan Che Guevaras skrifter och *Doktrin för markoperationer* mycket lika varandra när det handlar om stridsekonomi. Det som saknas är kopplingen mellan de två så annars väl överensstämmande förklaringarna av principen för stridsekonomi och lokal

¹⁰⁰ Ibid., s 19.

¹⁰¹ *Doktrin för markoperationer* (2005), s 40.

¹⁰² Guevara (1964), s 19.

¹⁰³ Guevara (1968), s 17.

¹⁰⁴ Ibid., s 158.

¹⁰⁵ Ibid., s 102.

¹⁰⁶ Ibid., s 70.

Yrkesofficersprogrammet 2006-2009

överlägsenhet, det som doktrinen nämner som att lokal överlägsenhet kan skapa ett sådant styrkeöverläge att striden avgörs snabbt och utan onödiga förluster, det vill säga att man även väger resurser så att målet kan nås utan att obefogad skada på egna förband uppstår.¹⁰⁷ Kopplingen till att uppgiften skall lösas med tekniska system om så är möjligt saknas också för en fulländad definition.

Che Guevara rör sig ständigt mellan olika nivåer i sin bok om taktik och strategi. Han kan ena stunden tala om övergripande drag och principer i strategin till detaljer om hur man tillverkar en molotovcocktail eller om överraskningseffekters verkan på förband, för att i nästa sekund tala om att ammunitionsekonomi är en taktisk grundprincip av grundläggande betydelse. En taktisk grundprincip som i stort innebär att ammunitionsmängd måste räknas i förväg, varje soldat noggrant måste ta vara på sin tilldelade ammunition och på grund av bristen på ammunition kanske han inte ens kan verka när det är nödvändigt.¹⁰⁸ Dessa typer av skiftningar mellan olika plan gör det svårt att tolka och urskilja eventuella nivåer, vilket gör att principer avsedda endast för den taktiska nivån är svåra att urskilja från eventuella andra nivåer.

¹⁰⁷ *Doktrin för markoperationer* (2005), s 40.

¹⁰⁸ Guevara (1968), s 71.

3 DISKUSSION OCH RESULTAT

3.1 Diskussion

Innehållsmässigt är det möjligt att tolka främst Che Guevaras, men även Maos texter att innebörden stämmer överens med det som återfinns i *Doktrin för markoperationer* när det gäller att sätta upp ett mål och hålla fast vid det. Att alltid fastställa vad som ska uppnås (till del Che Guevara), att målet ska vara känt av alla och att förståelse ska finnas på alla nivåer (Che Guevara och till del Mao) samt att gripa tillfället för att uppfylla högre mål (Che Guevara) nämns. Lika välvilligt som det går att tolka likheter går det också att diskutera om det verkligen stämmer överens eller om det inte är alltför abstrakta tankegångar, vilket gör att principerna inte kan ses som generella. Mao skriver till exempel inte om att alla måste ha förståelse för målet, men förklarar ett nederlag som att bristen på förståelse orsakade misslyckandet.

Det enda som saknas för att lokal överlägsenhet ska stämma överens i en syntes mellan Mao och Che Guevara är att det ska kopplas mot att det kan uppnås genom överraskning. Att åstadkomma överlägsen effekt inom valt område (Mao och Che Guevara), kraftsamla bekämpning (Mao), välja terräng som är icke gynnsam för motståndaren (Mao och Che Guevara) och koppla lokal överlägsenhet till att samspela med kraftsamling, överraskning, handlingsfrihet och stridsekonomi (Mao och Che Guevara)¹⁰⁹ liknar de definitioner som förekommer i *Doktrin för markoperationer*.

Överraskning enligt *Doktrin för markoperationer* stämmer till stor del överens med Mao och Che Guevaras texter om man väver samman dessa. Att vilseleda motståndaren (Mao), uppträda oväntat i tid, rum eller sätt (Che Guevara och till viss del Mao) samt att utnyttja oväntad framgång (Che Guevara) nämns. Det som dock saknas i jämförelse med doktrinen är att överraskning kan leda till lokal överlägsenhet och att man håller ett högt stridstempo.

Mao diskuterar många drag för kraftsamling som kan liknas vid de resonemang som finns i *Doktrin för markoperationer*. Hans resonemang tyder på att kraftsamling kan leda till lokal överlägsenhet, att man ska samla resurser för att åstadkomma önskad effekt, att det är kopplat till ett område eller typ av mål, att det ska ske snabbt och där ett avgörande söks. Han missar att nämna det som kan tyckas självklart, att en kraftsamling i en riktning leder till risktagande i andra riktningar och han nämner inte heller att man måste skaffa sig handlingsfrihet med bekämpningsresurser. Dock kvarstår problemet med att Mao inte ser kraftsamling som något för gerillan, utan endast för den reguljära armén. Che Guevaras resonemang liknar inte alls något som är jämförbart med den svenska taktiska grundprincipen för kraftsamling.

Både Mao och Che Guevara talar om att man själv måste välja sätt att föra striden. I avhandlingen har det kopplats till stridsekonomi, men det går även in under kriterierna för den taktiska grundprincipen handlingsfrihet. Che Guevara uttrycker detta tydligare och mer explicit än Mao. Che Guevara nämner också att handlingsfrihet med reserver behövs för att möta oförutsedda situationer. Förutom detta är det en mängd kriterier som saknas för att beskrivningarna ska vara lika. Att chefen behöver handlingsfrihet för att kunna ta initiativ eller utnyttja/fullfölja inledande framgång, att striden ska föras så att gynnsamma tillfällen till framgång kan nyttjas eller att handlingsfrihet uppnås genom att vara flexibel i tanken, beslut kommer i tid, man ger förberedande order, reserver avdelas och återskapas efter hand och/eller att man bevarar ett gott stridsvärde, nämns inte alls. Likheter finns alltså, men de är få.

¹⁰⁹ Mao kopplar samman lokal överlägsenhet med kraftsamling och stridsekonomi, medan Guevara kopplar det mot endast stridsekonomi.

Yrkesofficersprogrammet 2006-2009

Likheterna med den svenska doktrins definition av vilseledning återfinns endast i Maos resonemang. Han nämner att det behöver vara en planerad och aktiv verksamhet som ska uppfylla ett visst syfte och att det går ut på att lura motståndarens ledning och sensorer. Ingenting nämns dock om att resultatet måste verifieras, att det ska samordnas och planeras med den egna underrättelseinhämtningen, att det inte får påverka egna över- och sidoordnade förband negativt, att det kan genomföras genom att förstärka det väntade och att man måste beakta att själv bli vilseledd.

Stridsekonomi är en annan taktisk grundprincip som är mycket liknande i sin fullständiga definition i verk av Mao Tse-tung, Ernesto Che Guevara och i *Doktrin för markoperationer*. Om man lägger ihop Maos och Che Guevaras teorier säger deras gemensamma definition, i liknelse med doktrinen att man inte ska utkämpa strider som inte bär mot målet (Mao), det kan vara klokt att undvika strid om situationen inte är gynnsam (Mao och Che Guevara), det är viktigt att finnas kvar som aktör under hela stridsförloppet som intakt förband och på så sätt utgöra ett hot (Che Guevara) och att stridsekonomi är kopplat mot lokal överlägsenhet (Mao). Det som saknas för att fullständigt likna den svenska definitionen är att resurser ska avdelas så att målet kan nås utan onödiga förluster och att uppgiften ska lösas med tekniska system om så är möjligt.

3.2 Metoddiskussion

De taktiska grundprinciperna som utgör ramen för analysen är skrivna för en reguljär armé. Det spelar ingen roll i sammanhanget eftersom principerna i grunden inte är uppdelade för konventionella och okonventionella styrkor. Likheter mellan framgångsfaktorer i konventionell krigföring och gerillakrig har dessutom uppdagats.¹¹⁰ Dessutom har de principer som verkligen rör endast taktisk, eller taktisk-operativ nivå kunnat analyseras med god reliabilitet då skillnaden är liten mellan konventionell och okonventionell krigföring på lägre ledningsnivåer.¹¹¹

Författarens anspråk att avgränsa denna uppsats till att behandlas inom taktisk nivå har i efterhand inte gett någon inverkan på resultatet. En erfarenhet från detta avgränsande har främst varit frågan om hur man ser på de olika ledningsnivåerna men också på vilken nivå grundprinciperna spelar ut sin fulla rätt. Diskussionen existerar redan och det råder delade meningar om principerna är giltiga på alla nivåer.¹¹² Det finns åsikter om att principer är tillämpbara på alla nivåer, med att de ger mest effekt på den operativa nivån. Till diskussionen kan tilläggas att det går att genomföra en grundprincip, till exempel kraftsamling, på taktisk nivå, men det innebär inte att det automatiskt blir kraftsamling på operativ nivå, eller tvärtom. Principer har dessutom konstruerats för användande på respektive nivå.¹¹³ Ytterligare ett problematiskt förhållningssätt i detta fall är att vare sig Che Guevara eller Mao förhåller sig till nivåer likt den svenska doktrinen. Inga nivåer nämns över huvud taget för tillämpning av principer. Det enda som avgränsar dem är ifall Maos principer ska röra de Röda garderna (de som tillämpar gerillakrigföring) eller den Röda armén (den konventionella styrkan).¹¹⁴ Samtidigt trycker Mao på det faktum att krigets lagar måste studeras, men han nämner inte någon nivå utan att särskilda lagar finns för det allmänna kriget, det revolutionära kriget och för just Kinas revolutionära krig.¹¹⁵ Han nämner dock inte i

¹¹⁰ Andersson (2004), s 56.

¹¹¹ Ibid., s 63.

¹¹² Widén & Ångström (2005), s 121.

¹¹³ Ibid., s 121-122.

¹¹⁴ Mao Tse-tung (1965a), s 49.

¹¹⁵ Ibid., s 120.

Yrkesofficersprogrammet 2006-2009

sammanhanget vilka dessa är exakt eller till vilket kategori några lagar tillhör. Maos inställning till principer är att lagar baserade på erfarenheter bör tas tillvara på men också att den erfarenhet man själv vunnit skall beaktas noggrant. Dessutom måste de principerna som är skrivna av andra anpassas och ändras till den rådande situationen.¹¹⁶ Frågan om nivå, förhållningssätt och allmängiltighet för principerna kvarstår för någon annan att besvara. I denna uppsats har bristen på att urskilja nivåer varit av ingen eller ringa betydelse, då undersökningen hade fokus på att förstå och främst jämföra principer mot varandra. Författarens bedömning är således att ingen, eller ringa, förlust skett i slutresultatet.

Avgränsningen till markarenan har medfört att taktiska grundprinciper för markarenan har använts som referens i undersökningen, men under själva avhandlingen har detta aldrig behövt beaktas då vare sig Che Guevara eller Mao nämner principer för luftarenan eller den marina arenan.

Precis som Per Olof Hallqvist antyder kan man inte oreflekterat studera ett gerillakrig, eller en gerillakrigsteoretiker, från vilket område som helst och sedan applicera det på nationen Sverige. För att ett renodlat gerillakrig skall kunna vara tillämpligt borde inspirationskällan vara liknande gällande topografi samt socialt och politiskt liknande förhållanden.¹¹⁷ Det torde gälla inte bara gerillan, utan även gerillakrigsföringen. Det är dock vad som skett i denna uppsats, en komparation för att finna likheter mellan teorier från Sverige, kopplat till gerillakrig som skett i andra världsdelar och under andra förhållanden såsom i stora stäpp- och ökenlandskap, regnskog och med andra klimat. Det finns dock en annan aspekt av det hela och det är att om nu en eller flera principer skulle ha använts av Mao Tse-tung och Ernesto Che Guevara, skulle de då inte kunna betraktas som allmängiltiga? Det är två olika gerillakrigare från två olika nationer och de verkade i två olika världsdelar, där topografin, socialt klimat och politiska förhållanden varierade (även om det också fanns likheter).

Att segregera gerillakrigsföringen från gerillan som politisk rörelse kan vara problematiskt då dessa två mångt och mycket hänger samman i en kontext där militär och civil sektor integreras med varandra.¹¹⁸ Det skulle kunna innebära att resultatet visar att den svenska doktrinen har principer som liknar de som gerillakrigsteoretiker skrivit om, men att det inte ger garanterad framgång för Sverige med dessa metoder om inte även det politiska klimatet är liknande.

Något som talar för denna undersökning är tidsaspekten. Med det menas att de gerillakrigsteoretiker som har undersökts har valts ut just för att resultatet av deras handlingar är givet, de tog alla hem segern i strider de förde och deras skrifter behandlar den tidpunkt då de var framgångsrika.

3.3 Resultat

Resultatet av denna undersökning och svaret på frågeställningen blir således att ja, det finns likheter mellan Ernesto Che Guevaras och Mao Tse-tungs grundprinciper för gerillakrigsföring på taktiskt nivå och svenska taktikens grundprinciper på markarenan.

Eftersom likheter finns skall svaret även inkludera vilka dessa likheter är. Det uttrycks här i kronologisk ordning, med den mest överensstämmande principen först och den minst överensstämmande sist.

Lokal överlägsenhet: resonemangen stämmer mycket väl överens mellan Che Guevara och Mao, samt den definition som återfinns i *Doktrin för markoperationer*. Maos

¹¹⁶ Ibid., s 121.

¹¹⁷ Hallqvist (1976), s 12.

¹¹⁸ Hahlweg (1970), s 18.

Yrkesofficersprogrammet 2006-2009

resonemang är något mer utvecklade och han är närmare den svenska doktrinen än Che Guevara.

Stridsekonomi: Che Guevara och Mao för nästan exakt lika resonemang om att det kan vara klokt att undvika strid vid vissa tillfällen och under vissa kriterier, vilket även stämmer överens med doktrinen, medan övriga resonemang kompletterar den totala bilden av att deras resonemang tillsammans stämmer väl överens med hela definitionen för den taktiska grundprincipen stridsekonomi.

Överraskning: återigen kompletterar Che Guevaras och Maos resonemang varandra för att tillsammans ge en väl överensstämmande definition, i jämförelse med *Doktrin för markoperationer*.

Sätt upp ett mål och håll fast vid det: Här uttrycks tankarna så abstrakt att det är möjligt att tolka på många olika sätt. Che Guevaras tankar stämmer överens med definitionen medan Maos tankar stämmer måttligt överens. Det svåra i resonemanget blir att särskilja gerillan från politiska mål, vilket för gerillan kan vara samma som det militära målet, istället för att det militära målet leder mot att uppfylla det politiska målet.

Vilseledning: det finns likheter mellan de resonemang Mao för och svensk definition, men dessa likheter är få. I Che Guevaras skrifter finns inget som liknar vårt svenska sätt att se på vilseledning.

Handlingsfrihet: Che Guevara har få likheter i sina principer som liknar *Doktrin för markoperationer* och dess definition för handlingsfrihet. Mao har endast ett resonemang som liknar, och det sammanfaller också med ett av Che Guevaras argument, nämligen det resonemang som mestadels kopplats mot stridsekonomi och som innebär att man själv måste välja sätt att föra striden.

Kraftsamling: då denna uppsats söker svaret på ifall Maos och Che Guevaras principer för gerillakrigföring stämmer överens med våra svenska taktiska grundprinciper blir svaret att när det gäller kraftsamling så finns det ingenting i principerna för gerillakrigföring som stämmer överens. Däremot är det intressant att beakta Maos stora likheter i definitionen av koncentration för den reguljära armén och vår svenska taktiska grundprincip kraftsamling.

Slutresultatet blir således att likheter finns i större eller mindre utsträckning till alla våra taktiska grundprinciper, men att de som med liten tvetydighet stämmer överens, eller till och med stämmer väl överens är lokal överlägsenhet, stridsekonomi och överraskning. Intressant är också att även om vissa principer har mer likheter med den svenska doktrinen än andra så förekommer inga motsättningar någonstans.

4 AVSLUTNING

4.1 Förslag till fortsatt forskning

Denna uppsats har berört flera problemområden. För det första är det svårt att överhuvudtaget klassificera gerilla och gerillakrigsföring. Olika kulturella skillnader och utvecklingen i världen har medfört att det är svårt att säga exakt vad en gerilla kan vara idag. Ett möjligt forskningsområde är att endast ägna sig åt att definiera vad gerillan konstitueras av idag. Är det dessutom verkligen möjligt att segregera gerillakrigsföring som *metod* från gerillan? Exakt vad består i så fall gerillakrigsföring av? En av de saker som nämns av bland annat Che Guevara är att förstöra kommunikationslinjer, en sådan sak som brukar syfta till att nyttja en indirekt metod.¹¹⁹ I den svenska definitionen för manöverkrigsföring ingår också indirekt metod, kanske är det idé att fortsätta liknelsen mellan gerillakriget och den svenska doktrinen, men nu med manöverkrigsföringen som liknelseobjekt.¹²⁰ Ett annat problemområde är om det är möjligt att dela upp principer mellan gerillan och de reguljära styrkorna? Finns det vissa principer man bör använda, eller vissa man bör undvika i vissa typer av konflikter? Finns det vissa principer som man kan och bör använda sig av när man vill besegra en gerilla?

Ett annat problemområde rör vilken nivå de taktiska grundprinciperna egentligen är mest tillämpbara på? De heter *taktiska* grundprinciper, men vissa menar att de är mest tillämpbara på den operativa nivån.¹²¹ Finns det motsättningar här? Bör man undvika principer på någon av nivåerna, och hur kan man på ett väl verifierat sätt se hur en princip på till exempel operativ nivå samspelar med en princip på taktisk nivå?

För att verifiera denna undersökning kan man även undersöka ifall Che Guevaras och Maos principer efterlevdes i praktiken. Eller för att se om de principer som stämde väl överens med de svenska är allmängiltiga kan man även undersöka fler gerillakrigsteoretiker. Bland annat T. E. Lawrence, mer känd som Lawrence av Arabien, är ytterligare en man som bedrev gerillakrigsföring med indirekt metod. Han verkade i Afrika, ännu en kontinent än vad som behandlats i denna uppsats.

4.2 Sammanfattning

4.2.1 Bakgrund

Idag är det för en stark stat i västvärlden inte svårt att vinna ett konventionellt krig. Dock har man svårt med konflikter där en stat möter en icke-stat, till exempel USA i Afghanistan idag, trots att gerillan nästan uteslutande är sämre rustad och tränad jämfört med sin motståndare. Sverige är ett förhållandevis litet land och frågan finns om vi skulle klara en eventuell invasion. Det har tidigare existerat en debatt om gerillakrig är något för de svenska stridskrafterna och det torde vara aktuellt än idag. Principer för hur striden ska föras benämns i Sverige taktiska grundprinciper. Man kan fråga sig vart dessa taktiska grundprinciper, som fastställs i och med doktrinupprättandet, är hämtade från. Dessa ska förmedla beprövad erfarenhet, men Sverige har inte varit i krig på 200 år.

I konflikter där gerillan visat upp brukande av principer har man också varit framgångsrik. Ernesto Che Guevara och Mao Tse-tung teoretiserade båda om kriget i skrift och båda var mycket framgångsrika. Därför torde det vara intressant att undersöka hur dessa principer i teorin stämmer överens med våra svenska taktiska grundprinciper, då dessa taktiska grundprinciper ska vara tillämpbara i alla situationer.

¹¹⁹ Guevara (1964), s 21.

¹²⁰ *Doktrin för markoperationer* (2005), s 57-60.

¹²¹ Widén & Ångström (2005), s 121-122.

Yrkesofficersprogrammet 2006-2009

Syftet är att undersöka om de svenska taktiska grundprinciperna stämmer överens, eller liknar de principer framgångsrika gerillakrigare förordar i sina litterära verk och om vissa principer är mer allmängiltiga än andra inom gerillakrigföringens taktik. Om Sverige som liten nation ska förhindra en invasion, kommer principerna för krigföring från gerillakrigare som också fått agera underlägsen styrka?

Frågan som ska besvaras i denna uppsats lyder: finns det likheter mellan Ernesto Che Guevaras och Mao Tse-tungs grundprinciper för gerillakrigföring på taktiskt nivå och svenska taktikens grundprinciper på markarenan? Om likheter finns, vilka är dessa?

4.2.2 Metod

Uppsatsen behandlar endast Ernesto Che Guevaras och Mao Tse-tungs litterära teorier och principer för gerillakrigföring. Mao räknas som en av de allra största gerillakrigsteoretikerna och även Che Guevaras bok *Gerillakrig* har varit mycket inflytelserik. Ingen exakt återgivning vad gäller strukturen av gerilla och gerillakrigföring finns i denna uppsats, då detta kan skilja sig markant mellan olika källor. Markarenan är historiskt sett operationsområdet och arenan för gerillakrig, därför kommer endast principer och krigföring kopplat mot markarenan att behandlas. Enbart principer kopplat mot krigföring kommer att vara av intresse, därav kommer politiska principer att sällas bort.

För att svara på frågan genomfördes en textanalys med argumentationsanalys, för att sedan klassificera data. Det vill säga att först definierades klasserna enligt *Doktrin för markoperationer* och de sju taktiska grundprinciperna. Därefter studerades litteraturen av Ernesto Che Guevara och Mao Tse-tung för att se om och i såfall vilka resonemang som liknade de svenska taktiska grundprinciperna. Che Guevara och Mao avhandlas och diskuteras enskilt. Slutligen sammanfogas Che Guevaras och Maos tankar i en syntes, där diskussionen sedan leder fram till att besvara frågan.

4.2.3 Avhandling

Det är problematiskt att, i enlighet med avgränsningarna, hålla sig till endast det militära när det gäller Mao. Han talar om principen om mål i politiska termer och då uppstår problemet att segregera gerillan från dess politiska kontext. Maos principer om lokal överlägsenhet, stridsekonomi och överraskning är mycket liknande de resonemang som förs i *Doktrin för markoperationer*. Även om principen om kraftsamling stämmer väl överens, men denna princip är till för den reguljära armén menar Mao och inte gerillakrigföringen, vilket denna uppsats förhåller sig till.

Ernesto Che Guevaras tankar om att sätta upp ett mål och hålla fast vid det är så abstrakta så de välvilligt går att tolka dem som liknande den definition som återfinns i *Doktrin för markoperationer*, men det är inte tillräckligt tydligt för att kunna verifieras. Che Guevaras resonemang om överraskning och lokal överlägsenhet är väl överensstämmande med den svenska doktrinens. Även stridsekonomi liknar, men det fattas utvecklade resonemang för att det ska stämma helt. Dock förekommer inga motsättningar. Che Guevara rör sig ständigt mellan vad vi skulle kalla olika ledningsnivåer. Från övergripande drag och principer i strategin till detaljer om hur man tillverkar en molotovcocktail. Detta gör det svårt att tolka olika nivåer, vilket gör att principerna eventuellt avsedda för den taktiska nivån är svåra att urskilja.

Att de taktiska grundprinciperna i grunden är skrivna för en reguljär armé spelar ingen roll eftersom principerna i grunden inte är uppdelade för reguljära eller irreguljära styrkor. Dessutom är skillnaderna små mellan konventionell och okonventionell krigföring på lägre ledningsnivåer. Avgränsningen till taktisk nivå har inte gett något resultat. Det har varit svårt att applicera den svenska doktrinära synen på ledningsnivåer på Che Guevara och Maos resonemang, där det är oklart vilken ledningsnivå principerna är gällande på, eller om det är någon skillnad överhuvudtaget. Ett problem

Yrkesofficersprogrammet 2006-2009

för resultatet kan vara att om man segregerar gerillakrigföringen från gerillan som politisk rörelse så kan resultatet visa att principerna för gerillakrigföring liknar de svenska taktiska grundprinciperna, men det är ingen garanti för framgång i en svensk kontext eftersom det politiska klimatet är helt annorlunda. Något som däremot talar för undersökningen är att det är säkert att Che Guevara och Mao var framgångsrika, krigen har redan en given utgång.

4.2.4 Resultat

Resultatet av denna undersökning och svaret på frågeställningen lyder att ja, det finns likheter mellan Ernesto Che Guevaras och Mao Tse-tungs grundprinciper för gerillakrigföring på taktisk nivå och svenska taktikens grundprinciper på markarenan. Likheter finns i större eller mindre utsträckning och de som med liten tvetydighet stämmer överens, eller till och med stämmer väl överens är lokal överlägsenhet, stridsekonomi och överraskning. Även om vissa principer har mer likheter med den svenska doktrinen än andra så förekommer inga motsättningar någonstans.

Är det verkligen någonting nytt med en gerilla och dess möjligheter?

”Krigskonsten har en sådan inneboende kraft att den inte endast håller dem som är födda till furstar kvar vid makten, utan den förorsakar också många gånger att enkla medborgare kan höja sig till fursterang. I motsats till detta ser man, att när furstarna har tänkt mer på sina njutningar än sin här har de förlorat sitt rike. Den främsta orsaken att du förlorar ditt rike är att du försummar krigskonsten och orsaken till att du kan erövra ett rike är att du ägnar krigskonsten hela ditt intresse”¹²²

Niccolò Machiavelli, år 1513.

Angående att en icke-statlig aktör med utvecklad krigskonst, rätt metoder och folkets stöd kan överta stadsmakten.

¹²² Machiavelli, Niccolò (1987), *Fursten*, Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur, s 72.

Yrkesofficersprogrammet 2006-2009

REFERENSLISTA

Litteratur

- Doktrin för markoperationer* (2005), Stockholm: Försvarsmakten
- Ejvegård, Rolf (2007), *Vetenskaplig metod*, Lund, Studentlitteratur
- Guevara, Che (1964), *Guerilla warfare: a method*, Kina, Peking: Foreign Languages Press
- Guevara, Ernesto Che (1968), *Guerillakrig*, Stockholm: Bo Cavefors Bokförlag
- Hahlweg, Werner (1970), *Gerilla – krig utan fronter*, Stockholm: Militärlitteraturföreningen
- Machiavelli, Niccolò (1987), *Fursten*, Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur
- Mao Tse-tung (1961), *on guerilla warfare*, USA, New York, Fredrick A. Praeger & Inc. Publishers
- (1963), *Valda verk av Mao Tse-tung band IV*, Stockholm, Tr.-a.-b. Västermalm
- (1965a), *Militärpolitiska skrifter del I*, Foreign Languages Press, Peking/Bo Cavefors Bokförlag
- (1965b), *Militärpolitiska skrifter del II*, Foreign Languages Press, Peking/Bo Cavefors Bokförlag
- (1967), *Politiska skrifter*, Stockholm, Rabén & Sjögren
- Militärstrategisk doktrin* (2002), Stockholm: Försvarsmakten
- Peralta, Amanda (2005), *...med andra medel – från Clausewitz till Guevara: Krig, revolution och politik i en marxistisk idétradition*, Glänta produktion
- Rekkedal, Nils Marius (2007, tredje reviderade upplagan), *Modern krigskonst – militärmakt i förändring*, Stockholm: Försvarshögskolan, Krigsvetenskapliga insitutionen
- Smedberg, Marco (2005), *Krigföring – från Austerlitz till Bagdad*, Försvarshögskolan, Historiska media och författaren
- Widén, Jerker & Ångström, Jan (2005), *Militärteorins grunder*, Stockholm: Försvarsmakten

Skriftliga källor

- Andersson, Christian (2004), C-uppsats, bet: 19 100:2051, *Framgångsfaktorer bakom gerillakrigföring*, Stockholm: Försvarshögskolan
- Baur, Per-Hjalmar (1969), *Gerilla och svenskt försvar. Försvar i nutid, nummer 1*, Stockholm: Centralförbundet folk och försvar
- Hallqvist, Per Olof (1976), *Gerilla försvar – ett bra svenskt alternativ? Försvar i nutid, nummer 3*, Stockholm: Centralförbundet folk och försvar
- Rydén, Birgitta (2006), 2. Metoder, tekniker och forskningsetik. *Om konsten att tänka, granska och skriva på ett vetenskapligt sätt – en introduktion i metodlära*, redaktörer: Hallenberg, Ring, Rydén & Åselius

Elektroniska källor

- Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se/artikel/142134>, hämtat 2009-01-05, kl 11:51
- Utrikesdepartementet, <http://www.regeringen.se/sb/d/1991/a/12436>, hämtat 2009-01-05, kl 17:35 (Publicerad 25 mars 2008, uppdaterad 8 december 2008)